

Крошка С. А. Здоров'язбережувальний напрям роботи в початковій школі як умова удосконалення навчально-виховного процесу / С. А. Крошка, Л. Л. Борисенко // Питання педагогіки, психології та методики початкового навчання : наукова дискусія : матеріали Міжнародної наук.-практ. інтернет-конференції. – Суми : СумДПУ імені А. С.Макаренка, 2014. – С. 178–182.

С. А. Крошка, Л. Л. Борисенко

Лисичанський педагогічний коледж

ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНИЙ НАПРЯМ РОБОТИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ ЯК УМОВА УДОСКОНАЛЕННЯ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ

Головною умовою покращення здоров'я учнів є створення здоров'язберігаючого середовища, головними ознаками якого є: оптимальне поєднання методів, форм, засобів навчання та виховання, їх відповідність віковим особливостям школярів; дослідження впливу нових навчально-методичних засобів навчання на здоров'я учнів; дотримання режиму рухової активності, поєднання рухового і статичного навантаження; забезпечення емоційно сприятливої атмосфери навчання; формування в учнів та їх батьків культури здоров'я.

Ключові слова: здоров'я, початкова школа, виховний процес.

Здоров'я нації в наш час розглядається як показник цивілізованості держави, що відбиває соціально-економічне становище суспільства. Як говорить народна мудрість, дев'ять десятих щастя людини складає її здоров'я. А урок сьогодні, як основна форма організації навчально-виховного процесу, вже не вважається сучасним, якщо на ньому не враховується здоров'я дитини.

Оскільки період навчання дитини в початковій школі є початком особливої навчальної діяльності, яка вимагає від дитини не лише значного розумового напруження, а й більшої фізичної витривалості, вольових зусиль,

новий зміст Державного стандарту укладений відповідно до мети початкової школи з урахуванням пізнавальних можливостей і потреб учнів початкових класів, визначає зміст загальної початкової освіти, спрямовує навчально-виховний процес на формування і розвиток духовно-моральних та інтелектуальних цінностей молодших школярів.

Завданнями школи на даному етапі є: формування в учнів свідомого ставлення до життя і здоров'я; вироблення в учнів навичок здорового способу життя; формування здоров'язберігаючої компетентності школярів.

Головною умовою покращення здоров'я учнів є створення здоров'язберігаючого середовища, головними ознаками якого є: оптимальне поєднання методів, форм, засобів навчання та виховання, їх відповідність віковим особливостям школярів; дослідження впливу нових навчально-методичних засобів навчання на здоров'я учнів; дотримання режиму рухової активності, поєднання рухового і статичного навантаження; забезпечення емоційно сприятливої атмосфери навчання; формування в учнів та їх батьків культури здоров'я.

Створення сприятливого середовища для адаптації дитини до систематичного шкільного навчання забезпечуватиме їй подальший розвиток, успішне навчання та виховання.

Особливу увагу вчитель має приділяти збереженню та зміцненню фізичного здоров'я учнів, їх моральному та громадянському вихованню. Із цією метою важливо організувати активну співпрацю вчителя з батьками, з медичними працівниками загальноосвітнього навчального закладу, шкільним психологом, вихователем групи подовженого дня.

В основу здоров'язбережувального навчально-виховного процесу покладено компетентнісний підхід як системоутворюючий фактор розвитку особистісних якостей учнів та формування позитивного ставлення до здоров'я людини.

Здоров'язбережувальні технології створюють безпечні умови для перебування, навчання та праці учнів у школі та вирішують завдання

раціональної організації виховного процесу, відповідності навчального та фізичного навантаження можливостям дитини. Мета всіх здоров'язбережувальних освітніх технологій – сформувати в учнів необхідні знання, вміння та навички здорового способу життя, навчити їх використовувати такі знання в повсякденному житті.

Здоров'язбережувальна робота в школі повинна будуватися за такими напрямками: проведення діагностики й корекції фізичного та психічного розвитку учнів; сприяння розвитку структури учнівського самоврядування з питань збереження та зміцнення здоров'я; формування особистості лідерів; залучення учнів до участі у громадських організаціях та ініціативах, пропаганда здорового способу життя; удосконалення форм фізичного виховання та підвищення рухової активності учнів; підвищення кваліфікації педагогічних працівників з питань збереження та зміцнення здоров'я учнів.

Впровадження здоров'язберігаючих технологій потребує від учителя, по-перше, не допускати перевантаження учнів, визначаючи оптимальний обсяг навчальної інформації й способи її надання, враховувати інтелектуальні та фізіологічні особливості учнів, індивідуальні мовні особливості кожного учня. Намагатися планувати такі види роботи, які сприяють зниженню втоми. Здоров'язберігаючі технології передбачають: зміну видів діяльності, чергування інтелектуальної, емоційної, рухової видів діяльності; групової й парної форм роботи, які сприяють підвищенню рухової активності, вчать вмінню поважати думки інших, висловлювати власні думки, правилам спілкування; проведення ігор та ігрових ситуацій, нестандартних уроків, інтегрованих уроків.

У учнів розвинута інтуїтивна здатність чути емоційний стан учителя, а тому з перших хвилин уроку треба створити середовище доброзичливості, позитивного емоційного налаштування. Слід пам'ятати, що психологічний стан і психологічне здоров'я учнів впливає і на фізичне здоров'я.

Велике значення для попередження втоми є чітка організація навчальної праці. На уроках, де більша частина навчальної діяльності пов'язана з класною

дошкою, дуже важливо, щоб до початку уроку було зроблено необхідні записи на дошці: завдання для усного рахунку, опитування, можливо, план роботи на уроці. Знаючи весь план уроку, які знання, вміння, навички необхідно набути, який обсяг роботи виконати, учень може обрати ступінь складності завдання, розподілити свою роботу на свій погляд, що формує учня як суб'єкта навчальної діяльності.

Під час вивчення нового матеріалу добре, коли весь матеріал уроку записаний на дошці або на плакаті й при підведенні підсумків уроку є можливість охопити ще раз поглядом виведені формули, співвідношення, графіки тощо.

Ми вважаємо, що необхідно проводити роботу з профілактики стресів. Хороші результати дає робота в парах, групах як на місцях так і біля дошки, де ведений, більш «слабкий» учень відчуває підтримку товариша. Антистресовим моментом на уроці є стимулювання учнів до різноманітних способів розв'язання, не боячись помилитися, отримати неправильну відповідь.

Ставлення учнів до свого здоров'я, за думкою більшості спеціалістів, є основою здоров'язбереження, так як через мотивацію цього ставлення можна здійснити ціннісно-орієнтовану діяльність дітей по збереженню та зміцненню власного здоров'я. У зв'язку з цим пропаганда здорового способу життя через валеологічне та екологічне виховання засобами уроків є складовою у розв'язанні проблеми здоров'язбереження.

У кожному класі початкової школи учні поступово підвищують рівень самостійності застосування процесу прийняття рішень, беручи на себе все більше відповідальності за його впровадження. Така робота сприяє індивідуальному розвитку дитини: переходячи від першого до наступних класів все більше усвідомлюють важливість для них процесу прийняття рішень і значення етапів та кроків на кожному віковому рівні.

Для всебічної реалізації зазначеної проблеми невід'ємною частиною роботи є взаємодію з батьками, громадськістю щодо валеологічного виховання учнів.

У школах повинні бути створені такі умови для покращення здоров'я учнів: створення позитивного психологічного мікроклімату, який ефективно впливає на процес навчання, виховання та здоров'я дітей; втілення новітніх методик та програми для подальшого збереження та зміцнення здоров'я школярів; створення інформаційного простору з питань збереження здоров'я дітей; навчальні уроки та позакласні заходи повинні носити здоров'язберігаючий характер на основі особистісно-зорієнтованого підходу; підвищення валеологічної культури харчування: у раціоні учнів свіжі овочеві салати, фрукти свіжі і сушені, фіточай, соки; підвищення рухової активності; дотримання санітарно-гігієнічного режиму школи: тепловий, повітряний, вологе прибирання; посилення медико-педагогічного контролю за організацію занять з фізичної культури з урахуванням стану здоров'я дітей, фізичного розвитку та фізичної підготовленості; ведення боротьби зі стресами у дітей в школі і вдома, проводяться тренінги, рольові ігри: як долати конфлікти, вправи на подолання стресових ситуацій; втілення превентивної педагогіки, що сприяє здоров'язберігаючій компетентності учнів: запобігання явищам соціальної дезадаптації, конфліктності, невиправданої агресії, ризику, аморальної статевої поведінки, вживання наркотичних речовин, скоєння самогубства; забезпечення умови проведення профілактичних оглядів школярів; щорічне оздоровлення у літніх пришкільних таборах.

Кожна школа має бути в тому числі і школою сприяння здоров'ю. З метою формування здоров'язберігаючих компетентностей учнів у школах повинні організовуватися заходи: оформлення наочної агітації; забезпечення активного рухового режиму; створення і робота груп ЛФК; забезпечення раціонального харчування; залучення працівників лікувальних закладів, просвітницьких центрів для роботи з дітьми та батьками; оформлення куточків здоров'я; проведення КВК, вікторин, рольових ігор; тематичні місячники; виконання учнями проектних робіт та інше.

Досконале володіння даними про стан здоров'я учнів одночасно з валеологічною освітою та організацією практичної діяльності учнів, пов'язаної

з оволодінням навичками здорового способу життя, допомагає вчителю постійно корегувати та покращувати стан здоров'я школярів.

Отже, ефективною умовою збереження та зміцнення здоров'я школярів є ґрунтовна підготовка майбутніх вчителів до здоров'яспрямованої діяльності. Оскільки саме вони є організаторами виховного процесу, які безперервно взаємодіють з вихованцями, створюють умови для їх повноцінного фізичного, психічного, духовно-морального, соціального розвитку та забезпечують формування усвідомленого ціннісного ставлення підростаючого покоління до власного здоров'я.

Наше дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми підготовки майбутніх учителів до впровадження здоров'язбережувальних технологій і потребує подальшого обґрунтування.